

Asia: VN/6769/2025

Asetusluonnos: tulosperusteisen tuen pilotointi maatalouden vesiensuojelussa

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit asetusehdotuksesta

Baltic Sea Action Group (Elävä Itämeri säätiö) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Maatalouden tukijärjestelmän kehittäminen on ajankohtainen ja tärkeä asia monestakin syystä. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistaminen seuraavalle rahoituskaudelle on alkanut ja kansallisen CAP-suunnitelman osalta väliarviointien tuloksia ollaan julkistamassa. Tuottavan maatalouden edellytysten turvaamiseen ja maatalouden kestävyiden ja resilienssin parantamiseen täytyy löytää uusia keinoja sekä Suomessa että Euroopan-laajuisesti. Saaristomeren valuma-alue on erinomainen kohde pilotoinnille haastavien olosuhteiden ja kiireellisten vesiensuojelutavoitteiden vuoksi (HELCOM Hot Spot). Täsmällisesti suunniteltu ja kohdennettu pilotti on kannatettava keino tehokkaampien ohjauskeinojen innovointiin ja testaamiseen. Pilotteja tulisi toteuttaa enemmän. BSAG on mm. laatinut konseptin pellon ympärivuotiseen yhteytystuotokseen perustuvan tulosindikaattorin ja sen perusteella maksettavan CAP-korvauksen pilotoinnista ja hakenut tälle hankerahoitusta. Osallistumme mielellämme aihetta koskevaan keskusteluun ja yhteiseen kehittämistyöhön jatkossakin.

Yleisesti ottaen kannatamme pilotointia ja määriteltyyn tulokseen perustuvien viljelijäkorvausten ja kannustimien kehittämistä ja käyttöönottoa osana maatalouden tukijärjestelmää.

Asetusluonnoksessa fosforilukuun perustuvasta tulosperusteisesta tuesta on kuitenkin tiettyjä ongelmia ja täsmennettävää erityisesti näytteenoton, pilottiin hyväksyttävien lohkojen kriteerien sekä vaikutusten hallinnan osalta. Lisäksi huomautamme, että esitetty kahden vuoden ajanjakso on liian lyhyt muutosten luotettavan todentamisen ja pysyvän muutoksen aikaansaamisen kannalta.

Ottaen huomioon, että pilotin tarkoitus on tehostaa maatalouden vesiensuojelua, tulisi asetuksessa ja perustelumiestiossa tarkemmin tunnistaa vesistökuormituksen lähteet, juurisyys ja dynamiikka sekä määritellä asetuksessa ehdot ja raamit, joiden avulla varmistetaan positiiviset vesistövaikutukset ja estetään viljelytoimenpiteet, jotka voivat puolestaan lisätä vesistökuormitusta asetuksen tavoitteen vastaisesti. Esimerkiksi paikkatietoaineistojen, lohko-kohtaisten viljelytietojen ja viljavuusanalyyysien avulla voidaan tunnistaa riskikohteet ja asettaa lisä-kriteerejä ja ehtoja pilottiin sisällytettävälle peltolohkoille. Viljavuusanalyyysin fosforiluku ei myöskään ole paras indikaattori vesistökuormitukselle, kuten mm. MTK-Satakunta lausunnossaan toteaa. Esim. OSMO-hankkeen tutkimusten ja julkaisun mukaan pitäisi fosforin käytön tehokkuuden varmistamiseksi seurata myös fosforin kyllästysastetta, joka kertoo siitä, että maan kasvukunnon parantaminen vapauttaa maahan sitoutunutta fosforia kasveille käyttökelpoiseksi, mutta myös huuhtoutumiselle alttiiksi (<https://www.helsinki.fi/fi/ruralia-instituutti/opetus/maan-kasvukunto/fosforin-kayttokelpoisuuden-parantaminen-ja-paastojen-vahentaminen-maan-kasvukuntoa-kehittamalla>). Huuhtoutumisriskin hallitsemiseksi on taas tehtävä omat toimenpiteensä, jotka vaativat viljelijältä tietoa ja osaamista. Asetusluonnoksessa ei myöskään määritellä toimia, joilla seurataan pilotin vaikutusta vesistötasolla ja mitä tietoja tämän seurannan tueksi kerätään alueen viljelijöiltä, viranomaisilta tai muun seurannan kautta. Asetuksen tulisi paremmin tukea tietopohjaista kehittämistä ja ohjausta ja selkeyttää tuloskriteerit ja indikaattorit itse pilotille.

Yksityiskohtaiset kommentit pykälien luonnoksista

3§ Kannatamme Ruokaviraston lausumaa peltolohkomääritelmän täsmentämisestä ja kehoitamme myös varmistamaan, että viljavuusanalyyysimenetelmä on riittävän täsmällisesti määritetty yhdenmukaisten tulosten varmistamiseksi.

Suorakylvön ja talviaikaisen kasvipeitteisyyden on todettu yhdessä kasvin tarpeen ylittävän lannoituksen kanssa aiheuttavan riskin fosforin kertymisestä pintamaahan ja heikkorakenteisten maiden pintavalunnan myötä kohonneen huuhtoumariskin. Fosforistratifikaation purkamiseksi on ehdotettu säännöllistä kyntöä tai muuta syysmuokkausta. Tämä kuitenkin erityisesti syksyllä tehtynä lisää eroosioriskiä ja hiilen vapautumista. Jotta vältettäisiin riski sille, että pilotti lisäisi muuta ympäristökuormitusta kuin suoraa liukoisien fosforin kuormitusta, tulisi pellon fosforitasoa tarkastella koko muokkauskerroksessa 20 cm paksuudelta.

4§ Asetustekstin mukaan kertaluonteinen korvaus maksettaisiin vain tulosperusteisen avustuksen saajalle. Tällä tavoin maksettuna se ei tarjoa pilottiin osallistuville viljelijöille suojaa sen riskin varalta, että tehdyillä toimenpiteillä ei ole pilottijakson aikana saatu haluttua vaikutusta pellon pintakerroksen fosforipitoisuuteen. Asetuksessa tulisi harkita sopivantasoista korvausta kaikille, jotka erityisin toimin pyrkivät pilotin tavoitteen saavuttamaan.

6§ Peltolohkon sisäinen vaihtelu P-lukujen osalta voi olla suurta maaperän ominaisuuksista ja viljelytoimenpiteistä johtuen. Tästä syystä pohjatietoihin olisi kirjattava myös tarkat näytteenottopaikat ja pellon käyttötieto.

7§ Pykälässä sanotaan, että "[a]vustuksen myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan sekä pellon fosforipitoisuuden, pellon viljelyskäytön ja sijainnin arviointiin." Nämä kriteerit tulisi täsmentää ja avata, myös sen osalta vaikuttavatko nämä avustustasoon vai rajaavatko tietyt kriteerit ko. lohkon kokonaan tuen ulkopuolelle. Tulisi myös harkita ja täsmentää onko sijainti riittävä ja tarkoituksenmukainen kriteeri vai pitäisikö lohkojen osalta kiinnittää huomio esim. eroosioherkkyyteen tai vesistökuormitukseen tai sen riskiin vaikuttaviin maantieteellisiin tai fysikaalisiin tekijöihin.

Edelleen asetuksessa tulisi ottaa huomioon viljelytoimet, jotta voidaan varmistaa, että pintamaan fosforipitoisuutta ei alenneta muiden ympäristötoimien, esimerkiksi talviaikaisen kasvipeitteisyyden, kustannuksella, eikä täten aiheuteta haluttua tulosta kumoavia negatiivisia ympäristövaikutuksia. Myös pellon historia (esim. suorakylvö) on syytä tunnistaa ja erityisin ehdoin ja rajauksin varmistaa kannustimen kohdentuminen aitoihin lisäisiin ja kestäviin toimiin. Osaoptimointi ilman kokonaisvaltaista osaamista ja viljelysuunnittelua ei johda tavoiteltuun pysyvään muutokseen. Vaihtoehtoisesti näytteenotto pitäisi kattaa koko muokkauskerros 20 cm syvyyteen.

9§ Näytteenoton osalta tulisi täsmentää tarvittavien näytteiden määrä suhteessa pinta-alaan, oikea-aikaisuus suhteessa viljelykasviin, peltotoimiin ja muihin olosuhteisiin sekä muut näkökohdat, joilla varmistetaan näytteiden vertailukelpoisuus, yhdenmukaisuus ja puolueettomuus.

